

3° Si autem certo cognoscatur nullum Baptisma ex consuetudine actuali illius sectae, nullum est matrimonium.

Eadem die et feria, SS. D. N. Gregorius divina Providentia PP. XVI. in solita audientia R. P. Assessori S. Officii impertita, resolutionem praedictam ab Eminentissimis latam approbavit.

Praefata Decisio innovata fuit ab eadem S. Congreg. Inquisit. die 20. Iulii 1840.

Hinc statuendum videtur:

1° In dubio de valore Baptismi, validitas matrimonii in genere praesumenda est (68).

2° Si agatur de matrimonio inter catholicos celebrando, et una pars certo Baptismo caret, hoc Sacramentum, ut patet, ante matrimonium conferendum ipsi est. Si vero matrimonium iam celebratum sit cum hoc defectu, post Baptismum collatum revalidandum erit.

3° Tandem si sermo sit de haeretico invalide baptizato respectu matrimonii mixti, recurratur ad S. Sedem (69) (*).

PUNCTUM VIII. — De impedimento vis seu metus.

Haec pauca statuenda sunt:

644. — I. Metus *gravis* dirimit certo matrimonium de Iure ecclesiastico, et probabilius etiam de iure naturali (70), ut sequitur a *fortiori* ex dictis *de Contractibus*, t. 1. n. 780.

(68) Imo validitas est retinenda iuxta prius allatum decretum. Dispensare enim tunc Ecclesia censetur, si forte baptisma reipsa validum non extiterit.

(69) Cum hoc matrimonium certe sit invalidum, si separari coniuges nequeant, nec baptismum alter velit recipere, superest, ut quaeratur dispensatio.

(*) Cum socii sectae massonicae censeantur haeretici, quaesitum est, quomodo in eorum matrimoniis parochus se gerere debeat. Respondit C. s. O. 21. Febr. 1883... «Quod attinet ad matrimonium, in quo una pars contrahentium clandestinis aggregationibus *notorie* adhaeret, donec Apostolica Sedes generale decretum hac de re ediderit, oportet ut pastores caute et prudenter se gerant et debent potius in casibus particularibus ea statuere quae magis in Domino expedire iudicaverint, quam

generali regula aliquid decernere. Omnino vero excludatur celebratio Sacrificii Missae, nisi quando adiuncta aliter exigant».

Item Instructio s. C. P. F. ad Episcopos Brasiliae 3. Iulii 1878. pressius decreverat: «In matrimoniis eorum qui sectae massonicae adscripti sunt, *per se* sola passiva assistentia absque benedictione alioque ritu ecclesiastico permittitur, idque si ex denegata assistentia grave scandalum vel damnum oriatur». Secus scilicet et ipsa assistentia esset deneganda. Id tamen pro Brasilia tantum vim legis habet.

(70) Utrolibet iure dirimi dicas, hoc impedimentum dispensationem non admittit, sed necesse est, ut causa metus tollatur. Ita Alexander III. (*C. Cum locum 1. De Spons. et matr.*): *Cum locum non habeat consensus, ubi metus vel co-*

Requiruntur tamen sequentes conditiones, scilicet ut metus incutiatur 1° a causa externa et libera; 2° iniuste; 3° ad finem contrahendi matrimonii.

II. Metus *levis*, etiam iniustus, matrimonium non dirimit (71). Ratio est,

ctio intervenit; necesse est, ut ubi assensus cuiusque requiritur, coactionis materia repellatur.

Idcirco perseverante causa metus, nec per copulam, nec per cohabitationem (haec alias praesumuntur metu extorta) matrimonium convalidatur; durante enim metu sicut matrimonium non potest valide contrahi, sic nec convalidari contractum invalide. Secus dicendum, si prorsus libere et affectu maritali admittatur copula, ut habent communiter DD. post S. Thomam (in 4. dist. 29. q. 1. art. 3. q. 2. ad 2.), vel etiam spontanea sit cohabitatio, quae (*C. Ad id 21. De Spons. et Matr.*) pro consensu ratificatione accipitur. Quo in casu si occultum impedimentum extitit, necesse sane non erit rursus coram parochio consensum renovare ex generali doctrina, quam ex S. Poenitentiarie decretis S. Pii V. auctoritate latis, et S. Congreg. Concilii Declarationibus atque S. Rotae praxi confirmat Benedictus XIV. (*Instruct. 87. n. 62.*)

Non tamen opus est, illud quoque admittere, quod ipse (ibid. n. 69.) quasi Sanchezii (*De Matr. lib. 2. disp. 36. n. 4.*), quem summopere laudat, auctoritate fretus addit, necessarium esse, ut et alter coniux, qui nesciverit impedimentum, de ipso certior fiat, quando novo consensu matrimonium convalidandum est. Nam licet Sanchez id tradat (l. c.) ut *magis probabile*, quando *utriusque* contrahentis consensus invalidus est propter impedimentum, quo uterque ipso iure inhabilis est ad contrahendum; oppositum tamen docet de casu praesenti, quando res est de *solo defectu consensus*, prout etiam fit, quando alteruter contrahentium *fictè* consentiat. Ita ille (*De Matr. lib. 4.*

disp. 48. n. 2.): *Secundo supponendum est, si post matrimonium metu extortum accedat copula sponte habita affectu coniugali, ratificari prius matrimonium, et ex tunc incipere valere, si alter, qui absque metu consenserat, in pristino consensu perseverat. Et ratio est, quia cum non oporteat, consensus esse simul, et consensus illius, qui metum passus non est, fuerit legitimus, solum desiderabatur ad matrimonium consensus spontaneus illius, qui metu consenserat, ut dixi lib. 4. Disputatione 15. n. 2. Sed hic consensus sufficienter exprimitur per copulam, etc., ex Cap. Is, qui 30. De Spons. Ergo ea sequuta ratificatur prius matrimonium.* Et eodem modo paulo post (ibid. n. 3.) ratiocinatur de consensu per diuturnam mutuam ac spontaneam cohabitationem expresso, id confirmans ex iuris explicita definitione in *C. Ad id 21. De Spons. et Matrim.* Quocirca ista Lamberlinii opinio posthabenda est, utpote non modo fundamento destituta, sed etiam iuris canonici dispositionibus a Sanchezio allegatis opposita.

(71) In dubio an metus censendus sit *gravis*, communis doctrina est, iudicandum pro valore matrimonii, tum *quia matrimonii causa favorabilis est*, tum *propter reverentiam Sacramenti*, ut ait Laymann (lib. 5. Tr. 10. p. 2. c. 5. n. 4.): Quo spectat illud Innocentii III. (*C. Licet 47. De Test. et Attest.*): *Tolerabilius est, aliquos contra statuta hominum dimittere copulatos, quam coniunctos legitime contra statuta Domini separare.* Vid. Schmalzgr. (lib. 4. tit. 1. n. 432.).

Dissidium autem DD. de metus reve-

1° quia metus levis non censetur graviter et efficaciter in consensum influere; 2° quia ex iure positivo solus metus gravis irritum facit matrimonium; 3° quia secus innumera matrimonia fierent irrita cum maximo societatis detrimento.

PUNCTUM IX. — *De impedimento ligaminis.*

645. — Per *ligamen* intelligitur vinculum matrimonii, quo coniuges ita inter se constricti sunt, ut utroque vivente, neuter cum alio quolibet matrimonium validum inire possit.

Impedimentum ligaminis fundatur in duobus matrimonii attributis, quae sunt *indissolubilitas* et *unitas*. Hinc deducitur impedimentum ligaminis esse iuris divini.

646. **Resolves.** — 1° Qui bona fide credat, coniugem esse mortuum, dum reipsa vivit, et ad alias nuptias convolat, non peccat quidem, sed invalide contrahit, et ad priorem coniugem comparentem redire tenetur.

2° Ad novum igitur matrimonium ineundum non sufficit sola coniugis absentia, quantacumque sit; sed requiruntur certa et authentica mortis argumenta (72). — *Sic ex Iure canonico (C. In praesentia 19. De Sponsal.)*. (*)

3° Certitudo moralis a iure requisita non habetur per rumorem etiam publicum, nisi aliquo argumento positivo fulciatur, nec per unicum testem, nisi aliae adsint coniecturae, de quibus solius est Episcopi iudicare. Hinc in dubio semper ad Episcopum recurrendum est (73). Hic autem, remanente dubio, matrimonii celebrationem permittere non potest. Validum tamen foret, licet graviter illicitum, matrimonium, quod in tali dubio celebraretur, si revera mortuus esset coniux, de cuius morte dubitatur.

rentialis sufficientia facile conciliatur, si reputes, hunc quoque metum pro adiutorum varietate modo levem, modo gravem merito censeris, ut dictum est in *Tract. de Act. Humanis*. Ita cum aliis Laymann (l. c. n. 3.), qui simili ratione iudicandum censet quoad preces importunas, quibus pro diversis personarum circumstantiis facile aut difficillime contradicere liceat, ut notant etiam Sanchez (lib. 4. disp. 7. n. 7.), Konink, Lessius, etc.

(72) De hisce indiciis seu argumentis vide Schmalzgr. (lib. 4. tit. 21. n. 10. 11.).

(*) Cf. *Opus Th. Mor.* V. 6. a n. 672. deinceps.

(73) Fortasse nimis dure Giraldu (Ad Cap. In Praesentia 19. De Sponsal.) exigit, ut ad Ordinarium recurratur, si legitima adsit probatio solum *per testes*; quasi vero sic moralis illa certitudo, quae ex omnium sententia sufficit, haberi non posset.

PUNCTUM X. — *De impedimento aetatis.*

647. — Impedimentum *aetatis* consistit in defectu aetatis sufficientis ad matrimonii officia adimplenda. Dirimit matrimonium impuberum de Iure ecclesiastico (74), ut eruitur ex c. 7., 10. et 14. *de Despons. impub.*, etc.

Pubertas autem habetur ex Iure can. pro feminis anno duodecimo expleto, et pro maribus expleto anno decimo quarto (75).

Excipitur tamen in Iure, *modo malitia non suppleat aetatem*; (*) quod intelligitur de impuberibus aetate, qui iam sunt puberes corporis viribus, seu potentes ad generationem, et aliunde onus vinculi coniugalis satis intelligere possunt (76).

(74) Quod pubertas solo *iure ecclesiastico* requiratur, communis est doctrina cum S. Thoma (in 4. dist. 36. q. 1. art. 5.). Ratio, quia iure naturae praeter consensum ad matrimonii contractum non plus requiritur, quam corpora habilia, etsi non sint habilia proxime. Unde sequitur, matrimonia impuberum, qui rationis usum habeant, inter infideles, qui legibus Ecclesiae non subduntur, valida esse, nisi speciali apud eos lege interdicantur et irritentur (Vid. Schmalzgr. lib. 4. tit. 2. n. 48. 49.).

Inde etiam sequitur, posse Pontificem pro hono pacis, aliave iusta de causa etiam cum fidelibus dispensare, ut infra pubertatis annos matrimonium contrahant; idque constat etiam auctoritate Nicolai I. (Cap. *Ubi non est 2. De Despons. Impub.*), confirmantque exempla dispensationum huiusmodi, quas S. Pius V., Clemens VIII., et Gregorius XV. concessere. Vid. Schmalzgr. (l. c. n. 50.-52.), qui tamen scite rationem reddit, cur ante pubertatem non sit permitienda cohabitatio. Immo Reiffenstuel (lib. 4. tit. 2. n. 11.) cum Barbosa, Gonzalez, Suarez, aliisque docet, satis probabiliter etiam Episcopum ex causa urgentissima praesertim publica, v. gr. pro hono pacis, dispensare posse, maxime si contrahentes sint prope annos pubertatis, et dubium sit, an non malitia

suppleat aetatem, de quo varias DD. sententias apud S. Alphonsum (lib. 6. n. 1065.) habes.

(75) Ratio diversae pro feminis et masculis aetatis inde petitur, quod potentia generandi citius in feminis, quam in masculis et incipere et deficere solet, ut notant Gonzalez (Ad C. 3. *De Despons. Impub.*), Reiffenstuel (eodem tit. n. 3.), et Schmalzgrueber (eodem tit. n. 45.-47.).

(*) Cum malitia supplet aetatem, h. e. sponsus iam intelligit vim consensus coniugalis et concubitus, non est opus *dispensatione*, sed *declaratione*, quam Episcopus quoque facere potest nec opus est petere ab Apostolica Sede nisi pro maiore sollemnitate et ne deinceps de contractus validitate haesitari contingat. Ita Benedictus XIV. Const. *Magnae nobis*.

(76) Cum de iure naturae validum sit matrimonium, licet contrahentes nondum sint proxime habiles ad actum coniugalem, uti supra dictum est; ius vero ecclesiasticum non exigit, nisi expletam aetatem illam statutam; nihil est, cur invalidum censeris matrimonium possit, si quando legitima quidem aetas adsit, nondum tamen vir carnaliter cum femina commisceri, nec generare possit. Quo in casu quid agendum sit, vide apud S. Alphonsum (lib. 6. n. 1066.).

PUNCTUM XI. — *De impedimento clandestinitatis.*

648. — Matrimonium *clandestinum* dicitur illud, quod contrahitur sine solemnitate ab Ecclesia requisita, nempe sine assistentia Parochi et duorum saltem testium. Impedimentum istud est de solo Iure ecclesiastico, cum fuerit a *Trident.* constitutum, ut patet ex sess. 24. cap. 1.

Ad matrimonii validitatem testes quilibet sufficiunt, sive mares sint, sive feminae, sive aetate maiores, sive minores, modo rationis usum habeant, et de contracto matrimonio testari valeant (77).

Agendum 1° de vi Decreti Concilii Tridentini; 2° de assistentia Parochi.

SECTIO I. — *De vi decreti Concilii Tridentini.*

649. — Concilium sic statuit: *Qui aliter quam praesente Parocho, vel alio sacerdote, de ipsius Parochi seu Ordinarii licentia et duobus vel tribus, testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, et huiusmodi contractus irritos et nullos esse decernit... Declarat insuper, ut huiusmodi Decretum in unaquaque parochia suum robur post 30. dies habere incipiat, a die primae publicationis in eadem parochia factae, numerandos.*

650. **Resolves.** — 1° Matrimonia *clandestina* sunt omnino invalida in omnibus locis, ubi Concilii Decretum fuit promulgatum. Ex ipso Decreto manifestum est.

2° Invalida vero non sunt in locis, ubi haec promulgatio sive culpabiliter sive inculpabiliter ommissa fuit; nam iis in locis valida erant ante *Conc.*, et in eadem ibi conditione sunt habenda, qua ante habebantur, prout ex ipso *Concilii* Decreto patet, quod anathemate eos ferit, qui eorum valorem negant, quamdiu Ecclesia ea non irritet.

3° Matrimonia *clandestina* sunt ubique illicita, et sub gravi prohibita (78). Ecclesia enim ea semper *detestata est*, ut declarat *Trid.* et evidenter ostendit Benedictus XIV. *de Syn.*, l. 8. c. 12. n. 4.

(77) Recte S. Alphonsus (lib. 6. n. 1085.) post Sanchez, aliosque advertit, munus testium posse exercere etiam infideles; nec necessarium esse, ut sint ad hoc vocati, sed etiamsi casu transeant aut sint ibi praesentes, dummodo adverterint id, quod factum est; immo sufficiunt, licet dolo et in alium finem vocati fuerint, quin etiam licet inviti ac vi detenti adsint. Vid. Barbosa (*De Offic. Parochi* part. 2. cap. 21. n. 46. et 80.).

(78) Synodus *Trid.* sanctionem sic (ibid.) addit: *Insuper parochum vel alium sacerdotem, qui cum minore testium numero, et testes, qui sine parochi vel sacerdote, huiusmodi contractui interfuerint, nec non ipsos contrahentes, graviter arbitrio Ordinarii puniri praecipit.* Hinc, prouti notat Schmalzgrueber (lib. 4. tit. 3. n. 131.), immerito quidam conqueruntur de Episcopis, qui poenam inflixerint excommunicationis ipso

Agnoscutur ut receptum *Tridentini* Decretum in Italia, Hispania, Lusitania, Gallia, Hollandia, Belgio, Hibernia, et in partibus Germaniae, tunc catholicae. — Non autem receptum est in Anglia, Svecia, Saxonia, Dania, et pluribus Germaniae et Helvetiae locis (79).

Insuper Bened. XIV. edidit Declarationem ann. 1741., in qua statuit, matrimonia clandestina, inita vel ineunda in Hollandia et in foederatis Belgii Provinciis inter haereticos, vel inter unam partem haereticam et alteram catholicam, esse valida. Nihil autem statuit circa matrimonia catholicorum inter se (80).

facto incurrendae, sicubi excrescens malitia hoc remedio indigeat. Insuper quoad loca, ubi *Trid.* decretum non viget, Doctores quosdam casus excipiunt, in quibus etiam licite contrahi clandestine possit, scil. ad grave periculum vel damnum vitandum. Vid. Tanner (tom. 4. disp. 8. *De Matr.* q. 3. dub. 6. n. 111.) et *Opus Th. Mor.* V. 6. n. 1183.

(79) In dubio, an alicubi promulgatum Decretum hoc fuerit, promulgatio praesumitur, ubi decretum fuerit aliquo tempore in Parochia, tamquam decretum Concilii observatum. Ita S. Congr. Declaratio apud Bened. XIV. (*De Synod.* lib. 12. cap. 5. n. 6.). Aliam declarationem refert Card. Petra (*Comment. ad Constit. Apost.* tom. 4. fol. 81. n. 35.).

(80) Immo Benedictus XIV. expresse declaravit, ad catholicos eam dispositionem haudquaquam spectare. *Sciant* (inquit) *nisi coram ministro catholico et duobus testibus nuptias celebraverint, nunquam se neque coram Deo, neque coram Ecclesia, veros et legitimos coniuges fore.* Ita in Litteris 17. Sept. 1746. ad Simonem in Hollandia Missionarium §. 3. (*Bullar.* tom. 3. *Supplem.* n. III.), Vid. etiam *De Syn.* lib. 6. cap. 7. Neque movere debet, quod oppositum insinuari videatur in Responso Congregationis pro negotiis Ecclesiae Gallicae 22. April. 1795. (Vid. *Cours Complet. Theol.* t. 25. pag. 689.), ubi dicitur, matrimonia coram parochi intruso esse nulla, et non suf-

fragari iis Declarationem Bened. XIV. pro Hollandia, quia *Sedes Apostolica non extenderat eam Declarationem ad Gallias*, quasi vero pro catholicorum matrimoniis valeret, etiamsi extensa ad Gallias illa fuisset. Ea enim ratio ibi non minus ad abundantiam, quam abs re addita videtur.

Elenchum autem locorum, ad quae extensa est ab Apost. Sede Declaratio Benedictina, videre est apud P. Perrone (*De Matr.* lib. 2. sect. 4. cap. 6. art. 4.), de quo tamen duo fac advertas. Primum est, decreta ibi relata (pag. 270. *Edit. Rom.*), quae pertinent ad Hiberniam, an. 1785., ad universum imperium Russiacum, regnumque Poloniae an. 1844., item ad provincias Rhenanas sub ditione Borussiae an. 1830., tum quae (ibid. pag. 271.) spectant ad Bavariam an. 1834. et ad Hungariam an. 1841., ac Georgiam an. 1845., reipsa non esse extensionem Benedictinae Declarationis. Praeterquam enim quod haec Declaratio ex aliis prorsus principiis ducit originem, insuper primario ad haereticorum matrimonia refertur; ad matrimonia vero mixta deinde per quandam quasi extensionem protracta est, prouti ipse Benedictus XIV. (*De Syn.* lib. 6. cap. 6. n. 12.) indicat; contra vero Decreta, quae ad regiones superius recensitas pertinent, decreti Tridentini derogationem, seu dispensationem quandam continent, et solum ad matrimonia mixta referuntur. Alterum est, decretis a P. Per-